

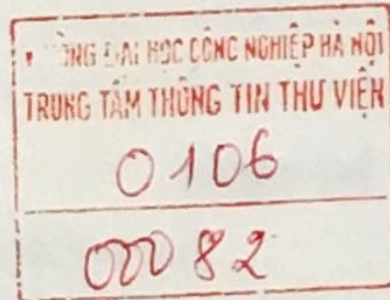
HỒ NGỌC ĐẠI

TÂM LÝ HỌC DẠY HỌC

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

HỒ NGỌC ĐẠI

TÂM LÝ HỌC DẠY HỌC

TÁI BẢN

(Tài liệu tham khảo cho sinh viên các trường ĐHSP và giáo viên các cấp)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI - 2000

Chịu trách nhiệm xuất bản :

Giám đốc NGUYỄN VĂN THỎA

Tổng biên tập NGUYỄN THIÊN GIÁP

Biên tập và sửa bài : ĐÌNH VĂN VANG

Trình bày bìa : NGỌC ANH

TÂM LÝ HỌC DẠY HỌC

Mã số : 02.73.ĐH2000-746.2000

In 1500 bản, tại Công ty in Thống kê và SXBB Huế

Số xuất bản : 54/746/CXB. Số trích ngang 172 KH/XB

In xong và nộp lưu chiểu tháng 10/2000.

MỤC LỤC

Trang

Lời giới thiệu	5
Thay lời nói đầu	7

NHẬP ĐỀ

§1. Phương pháp thử và sai	11
§2. Trường hành động	15
§3. Quy trình công nghệ trong giáo dục	20
§4. Nghề sư phạm	24
§5. Bộ đồ nghề của thầy giáo	29

Chương I. HOẠT ĐỘNG

§6. Lịch sử	35
§7. Cấu trúc chung của hoạt động	38
§8. Mối liên hệ bên trong của hoạt động	47
§9. Quá trình vận động bên trong của hoạt động	52
§10. Sự chuyển hoá từ hoạt động sang hoạt động khác – Các kiểu hoạt động	63
§11. Hoạt động chủ đạo	74

Chương II. VỀ PHƯƠNG THỨC PHÁT TRIỂN CỦA TRẺ EM

I. Về chiến lược giáo dục	79
§12. Hai thái độ chiến lược đối với quá trình phát triển của trẻ em	79
§13. Nguyên lí phát triển của duy vật biện chứng trong giáo dục	88

§14. Nhà trường là nơi trẻ em đang sống và đang phát triển ...	93
§15. Trẻ em là trẻ em	97
§16. Chủ động tổ chức quá trình phát triển của trẻ em	103
II. Về phương pháp nhà trường	107
§17. Một sự hiểu lầm dai dẳng.....	107
§18. Sửa sai thế nào đây?.....	111
§19. Chiếc van an toàn trong giáo dục.....	118
§20. Sự thỏa hiệp cần thiết	124
III. Về nội dung giảng dạy	132
§21. Đúng... một nửa	132
§22. Thật... một cửa.....	138
§23. Mon men ngoài rìa.....	147
§24. Quen nét mắt rồi.....	159
§25. Viên đạn nhân đạo.....	175

Chương III. KỸ THUẬT GIẢNG DẠY

I. Các tiền đề chung	186
§26. Nói lại cũng không thừa	186
§27. Trước bước ngoặt 6 tuổi.....	193
§28. Từ bước ngoặt 6 tuổi.....	204
II. Về hoạt động học tập	215
§29. Đối tượng của hoạt động học tập	215
§30. Nhiệm vụ học tập.....	226
§31. Phương tiện học tập.....	241
§32. Đặc điểm chung của các hành động học tập.....	255
§33. Hệ thống thao tác trong hoạt động học tập.....	269
III. Về quy trình công nghệ trong giảng dạy	280
§34. Môn học.....	280
§35. Bài học	290

LỜI GIỚI THIỆU

Mấy chục năm gần đây trong lĩnh vực giáo dục trong nước và trên thế giới đã tiến hành nhiều công trình nghiên cứu nhằm cải tiến, hoàn thiện nội dung và phương pháp giáo dục, hoặc đổi mới toàn bộ nội dung và phương pháp giáo dục.

Nền giáo dục cổ truyền ra đời trên cơ sở nền sản xuất nông nghiệp lạc hậu, phân tán, nhỏ bé. Nó coi học sinh là một đối tượng chịu sự tác động giáo dục một cách thụ động, vì vậy phương pháp giáo dục đặc trưng của nó là thuyết lí, áp đặt một chiều: thầy (người lớn, bề trên) nói, học trò ghi nhớ. Nền giáo dục cổ truyền coi nội dung giáo dục là cái đã có sẵn, tĩnh tại, không liên hệ gì với nhau. Những tri thức mà nó truyền thụ cho học sinh hầy còn ở mức độ hình thức, kinh nghiệm chủ nghĩa và do đó phương pháp tư duy mà nó rèn luyện cho học sinh là phương pháp tư duy siêu hình, trên cơ sở lôgic hình thức.

Những khuyết điểm nói trên của nền giáo dục cổ truyền đã thúc đẩy tác giả cuốn sách này cũng như nhiều nhà nghiên cứu ở trong nước và nước ngoài tìm tòi một nội dung giáo dục mới, một phương pháp giáo dục mới dựa trên cơ sở triết học Marx - Lenin và lôgic biện chứng.

Tác phẩm này là kết quả nghiên cứu mười lăm năm của tác giả khi làm luận án Phó tiến sĩ rồi luận án Tiến sĩ Tâm lí học ở Liên Xô và ở trường thực nghiệm Giảng Võ Hà Nội hiện nay.

Tư tưởng giáo dục (dạy học) cơ bản của tác giả là: Thầy giáo (người lớn nói chung) tổ chức - Học sinh hoạt động để lĩnh hội (chiếm lĩnh) nền văn hoá loài người. Tư tưởng này được tác giả diễn đạt dưới công thức $A \rightarrow a$, trong đó A là hệ thống các khoa học, $\rightarrow$ là quy trình công nghệ mà học sinh thực hiện, còn a là sản phẩm giáo dục mà nhà trường trả lại cho xã hội theo đơn đặt hàng của xã hội, a là năng lực, là đạo đức, là nhân cách của học sinh, do chính học sinh tự tạo ra trong quá trình thực hiện quy trình công nghệ $\rightarrow$. Như vậy, nền giáo dục mới xem trẻ em không phải là một đối tượng chịu sự tác động của giáo dục một cách thụ động, mà là một chủ thể hoạt động để tự sinh ra mình, trẻ em hoạt động để tự tạo ra sản phẩm giáo dục, để trở thành cá thể người, một thành viên của xã hội có thể sống và hoạt động có kết quả trong xã hội hiện đại.

Điểm mới và cũng là cống hiến của tác giả đối với khoa học giáo dục là tác giả đã chọn lọc được A (hệ thống khoa học, hay hệ thống các khoa học) và xây dựng được quy trình công nghệ để tổ chức trẻ em thi công.

Toàn bộ nội dung cuốn sách này là công thức $A \rightarrow a$. Tác giả đã trình bày nó một cách có cơ sở lý luận (triết học Marx - Lenin, logic biện chứng) chặt chẽ và có cơ sở thực nghiệm rõ ràng. Lối hành văn của tác giả lưu loát, đôi chỗ bay bướm và châm biếm nhẹ nhàng giúp bạn đọc dễ nắm được nội dung cuốn sách. Chúng tôi hi vọng rằng khi đọc xong cuốn sách bạn đọc sẽ hiểu thêm một quan điểm giáo dục mới, một phương pháp giáo dục mới tuy hiện nay chưa được áp dụng rộng rãi trong trường phổ thông, nhưng tương lai của nó có nhiều hứa hẹn. Nhà xuất bản cũng như tác giả mong nhận được những ý kiến nhận xét của bạn đọc về các vấn đề lý luận và quan điểm giáo dục để bổ sung, sửa chữa cho lần xuất bản sau.

NHÀ XUẤT BẢN

THAY LỜI NÓI ĐẦU

Sách không phải là Kinh thánh. Mà Kinh thánh cũng mỗi thời một khác^(*), hướng hồ những sách viết cho người đời về chuyện đời của họ; không hẳn mọi điều đều đúng hoặc vĩnh viễn đúng. Trong sách chỉ có những điều như thế. Còn *Như thế* là như thế nào thì tùy người đọc: tùy thời đại, hệ tư tưởng, tùy trình độ văn hoá cá nhân, kể cả cái (gu) rất riêng tư của mỗi người.

Một quyển sách được mọi người chấp nhận ngay thì hoặc rất vĩ đại, hoặc hết sức tầm thường. Quyển sách trong tay bạn không mong được hưởng một ưu tiên ngoại lệ nào, mà còn phấp phỏng một hạnh phúc thường tình: bản thân tác giả có chấp nhận nó không ?

Vâng, hãy có lấy 1 đã ! Rồi mới dám hy vọng có thêm người thứ 2 (một độc giả). Mà đã có người thứ 2, thì mấy ai khiêm nhường đến mức không còn ao ước có thêm người thứ 3 – bụng dạ người đời bao giờ cũng thòm thèm một chút gì đó hơn nữa, rồi hơn nữa nữa ! Đã được người thứ 3 chấp nhận, còn mong có thêm người thứ 4. Rồi 5, sáu, bảy, tám. Rồi mười. Rồi trăm, nghìn...

^(*) Ví dụ: trong *Cựu ước*, Moïse phán: "Mắt đền mắt, răng đền răng" (Xuất Ediptô 21: 24. Levi 24:20. Phục truyền 19:21). Ba lần Moïse hô hào trả thù. Còn trong *Tân ước*, Jesus lấy sự nhân nhục làm đầu: "Nếu ai vả má bên phải người, hãy đưa má bên kia cho họ vả luôn" (Mathias, 5: 40).